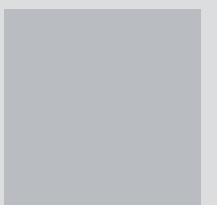
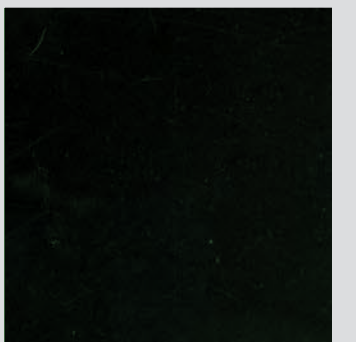
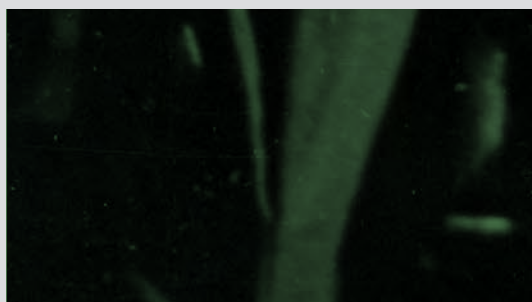
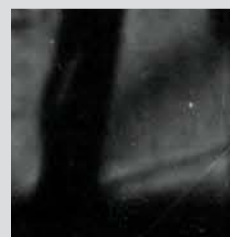

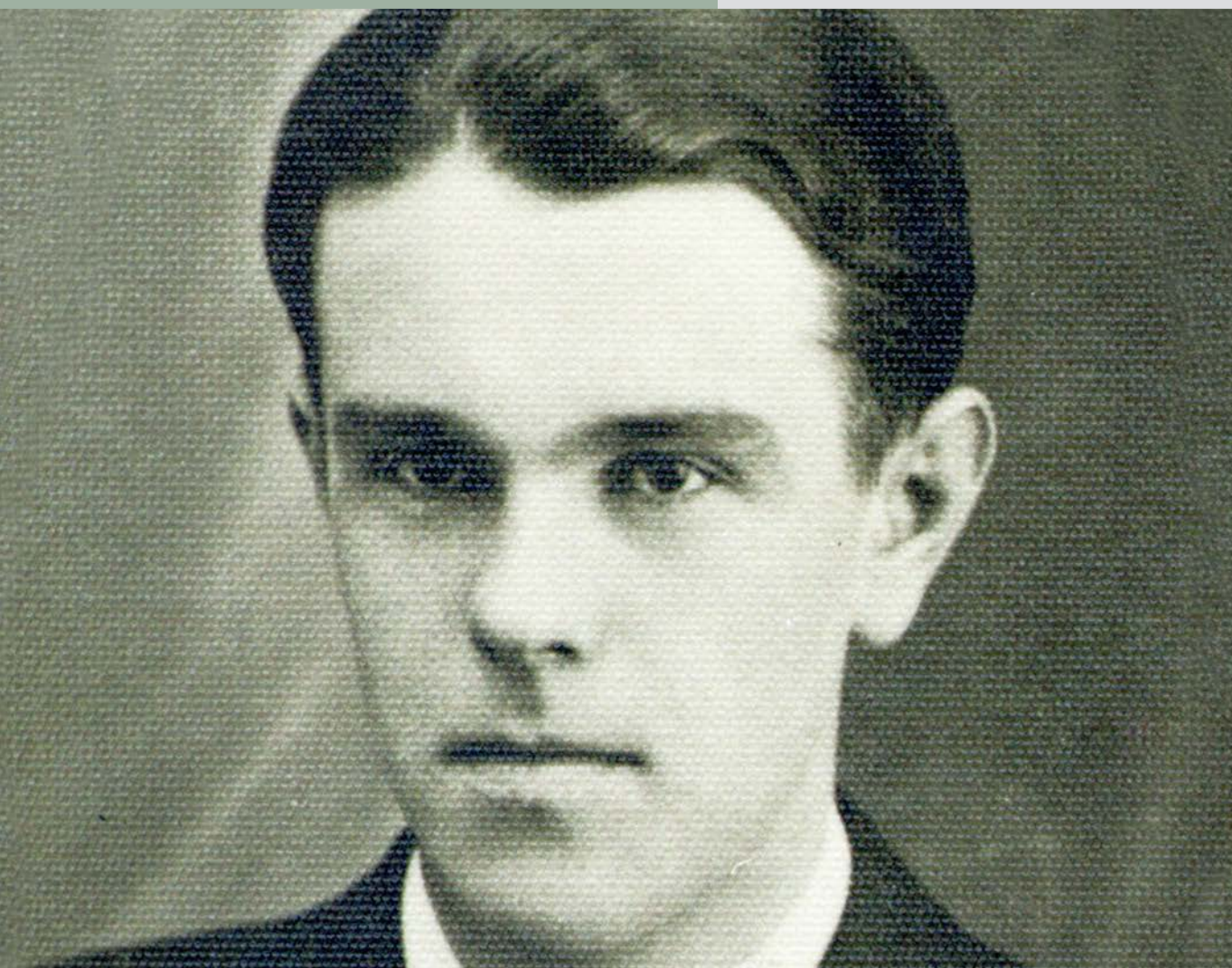
Hieronim Dekutowski „Zapora”

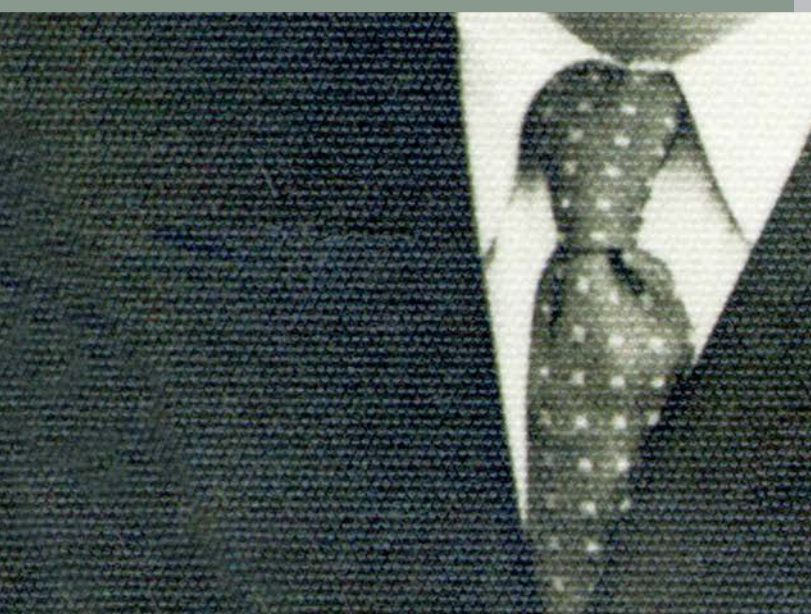
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

BE BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE

„Przyjdzie zwycięstwo! Jeszcze Polska nie zginęła!”

Hieronim Dekutowski był żołnierzem Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, cichociemnym, oficerem Armii Krajowej oraz Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Pod pseudonimem „Zapora” przeszedł do historii jako jeden z najśłynniejszych dowódców polowych antykomunistycznego podziemia w Polsce. Podczas II wojny światowej i w pierwszych latach powojennych żołnierze dowodzeni przez „Zaporę” tworzyli najliczniejsze i najaktywniejsze oddziały partyzanckie walczące na terenie południowo-zachodniej Lubelszczyzny. Pod jego komendą formacje te wyróżniały się dużą ideowością, dyscypliną, wyszkoleniem, karnością i skutecznością. Przeprowadziły kilkaset akcji zbrojnych przeciwko okupantowi niemieckiemu oraz reżimowi komunistycznemu.

← Hieronim Dekutowski, fotografia z tablicy abiturientów Państwowego Gimnazjum im. Hetmana Jana Tarnowskiego w Tarnobrzegu, maj 1938 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

Lata szkolne

Hieronim Dekutowski urodził się 24 września 1918 r. w Dzikowie pod Tarnobrzegiem. Był najmłodszym z dziewięciorga dzieci Jana i Marii z domu Sudackiej. Jego ojciec pracował we własnym warsztacie jako dekarz-blacharz, a matka zajmowała się domem. Po ukończeniu szkoły powszechnej, w latach 1930–1938 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum i Liceum im. Hetmana Jana Tarnowskiego w Tarnobrzegu. W szkole był aktywnym członkiem organizacji młodzieżowych. Należał m.in. do Sodalicji Mariańskiej, Związku Harcerstwa Polskiego i Przystosobienia Wojskowego. Po uzyskaniu matury w maju 1939 r. zamierzał podjąć studia we Lwowie, jednak jego plany pokrzyżował wybuch II wojny światowej.

→ Hieronim Dekutowski z matką i starszym bratem Stanisławem, Tarnobrzeg, pierwsza połowa lat 20. XX w.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

→ Hieronim Dekutowski (po prawej) z kolegą szkolnym w okresie nauki w tarnobrzeskim gimnazjum.

📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

→ Od lewej: Hieronim Dekutowski ze szkolnym kolegą Kazimierzem Gałuszką, który w 1944 r., pod ps. „Grab”, dołączył do oddziału „Zapory”. Tarnobrzeg, maj 1939 r.

📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Od piechura do cichociemnego

↑ Hieronim Dekutowski, Tarnobrzeg, 1939 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

→ Hieronim Dekutowski jako
żołnierz Wojska Polskiego we
Francji w 1940 r.
📷 Ze zbiorów Piotra
Kononowicza

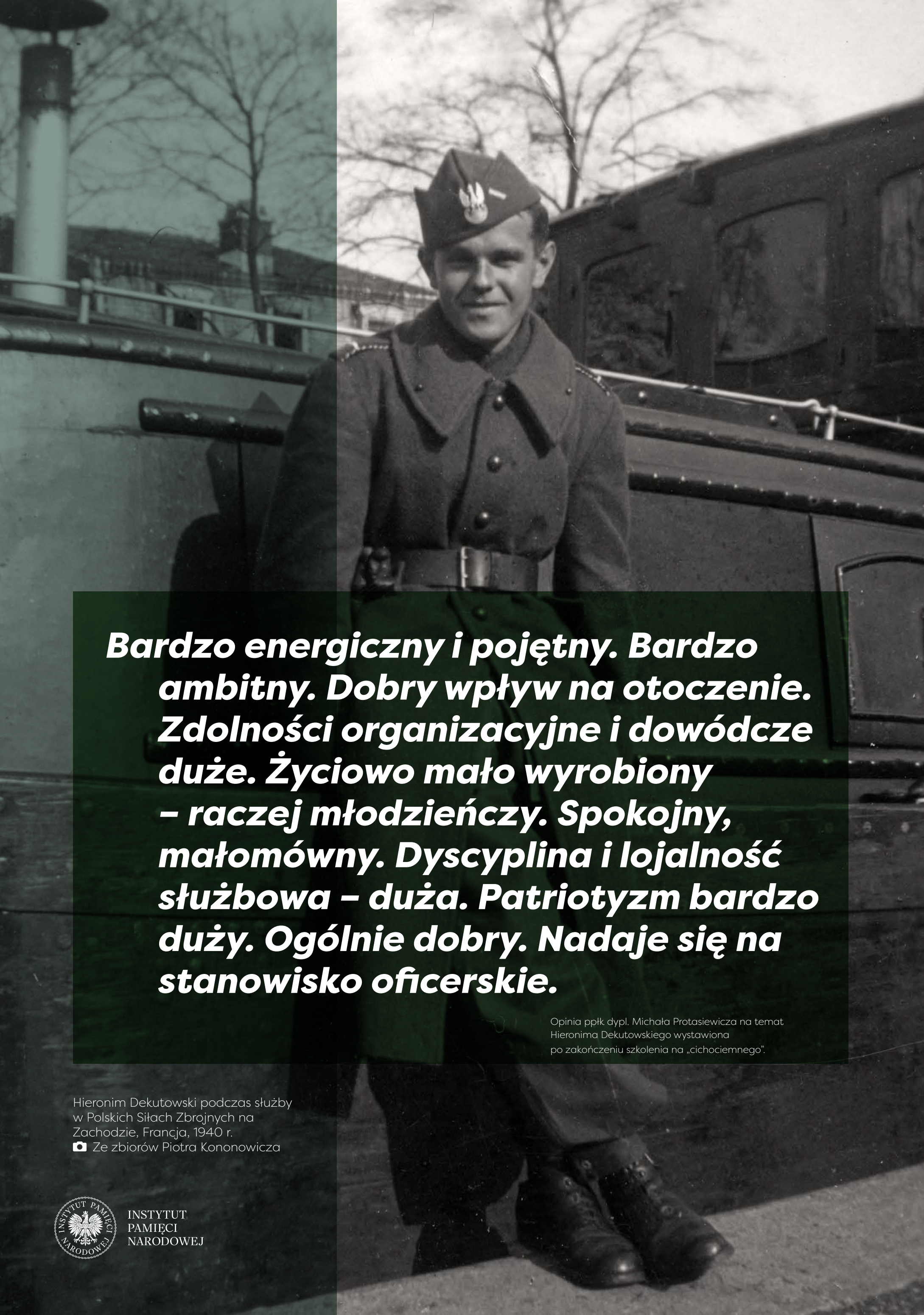

↑ Hieronim Dekutowski (z lewej) w mundurze
4. pułku piechoty 2. Dywizji Strzelców Pieszych
we Francji, 1940 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

Hieronim Dekutowski nie został zmobilizowany i po wybuchu wojny przez kilka tygodni przebywał w domu. W październiku 1939 r. przedostał się do Francji, gdzie wstąpił do formującego się Wojska Polskiego. Po kapitulacji Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii, gdzie otrzymał przydział do 1. Brygady Strzelców. W trakcie służby zgłosił akces do służby na terenie okupowanego kraju. Po ukończeniu specjalistycznych kursów dywersyjnych i spadochronowych, 4 marca 1943 r. został zaprzysiężony jako „cichociemny” (cc). Przyjął pseudonim „Zapora” i w nocy z 16 na 17 września 1943 r. został zrzucony do Polski.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Bardzo energiczny i pojętny. Bardzo ambitny. Dobry wpływ na otoczenie. Zdolności organizacyjne i dowódcze duże. Życiowo mało wyrobiony – raczej młodzieńczy. Spokojny, mało mówny. Dyscyplina i lojalność służbowa – duża. Patriotyzm bardzo duży. Ogólnie dobry. Nadaje się na stanowisko oficerskie.

Opinia ppłk dypl. Michała Protasiewicza na temat Hieronima Dekutowskiego wystawiona po zakończeniu szkolenia na „cichociemnego”.

Hieronim Dekutowski podczas służby w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie, Francja, 1940 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

W okupowanej Polsce

Po skoku do Polski i aklimatyzacji w Warszawie ppor. cc Hieronim Dekutowski „Zapora” otrzymał przydział do Kedywu Okręgu Lublin AK. Początkowo służył w oddziale partyzanckim ppor. Tadeusza Kuncewicza „Podkowy” na Zamojszczyźnie. Od listopada 1943 r. do stycznia 1944 r. dowodził wydzielonym z tego oddziału powiększonym plutonem (formalnie 4. kompania 9. pp Leg. AK), na czele którego prowadził akcje zbrojne przeciwko niemieckim siłom okupacyjnym.

↑ Ppor. Hieronim Dekutowski „Zapora” (po prawej), dowódca 4. kompanii 9. pp Leg. AK w Inspektoracie Rejonowym AK Zamość i jego zastępca kpr. pchor. Zbigniew Orliński „Sławian”. Góra Łysiec na Roztoczu, styczeń 1944 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

↑ Ppor. Hieronim Dekutowski „Zapora” wśród żołnierzy 4. kompanii 9. pp Leg. AK. Góra Łysiec na Roztoczu, styczeń 1944 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

↑ Ppor. „Zapora” prowadzi szkolenie swoich podkomendnych na Roztoczu, styczeń 1944 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

Dowódca Kedywu

↑ Ppor. Hieronim Dekutowski „Zapora” (w środku) wraz z grupą swoich podkomendnych, wiosna 1944 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

← Ppor. Hieronim Dekutowski „Zapora” (z prawej) i jego zastępca – ppor. Stanisław Wnuk „Opal”, Lubelszczyzna, maj 1944 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

Na początku stycznia 1944 r., z rozkazu Komendanta Okręgu Lublin AK, ppor. Hieronim Dekutowski „Zapora” stanął na czele Kedywu Inspektoratu Rejonowego AK Lublin-Puławy, dowodząc jednocześnie oddziałem dyspozycyjnym Kedywu. Od stycznia do lipca 1944 r. jego oddział partyzancki samodzielnie i wspólnie z oddziałem Mariana Sikory „Przepiórki” przeprowadził 83 akcje bojowe i dywersyjne. Największą bitwę stoczył 24 maja 1944 r. w lesie koło Krężnicy Okrągłej.

↑ Ppor. Hieronim Dekutowski „Zapora” (drugi od prawej) podczas narady ze swoimi oficerami, maj 1944 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Druga okupacja

Po wkroczeniu Armii Czerwonej, Hieronim Dekutowski „Zapora”, po decyzji przełożonych o złożeniu broni przez 8 Pułk Piechoty Legionów AK (OP 8), 28 lipca 1944 r. rozwiązał swój oddział i do końca 1944 r. ukrywał się m.in. na Podkarpaciu i Lubelszczyźnie. Wobec narastającego terroru sowieckiego NKWD, w styczniu 1945 r., w związku z decyzją Komendy Okręgu Lublin AK o podjęciu samoobrony, „Zapora” wznowił działalność bojową, tym razem przeciwko siłom aparatu represji NKWD i UB.

↑ Por. Hieronim Dekutowski „Zapora” (leży z mapnikiem na piersi) wraz z żołnierzami podczas odpoczynku, lato 1945 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

↑ Hieronim Dekutowski „Zapora”.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

↑ „Zapora” (w skórzanej kurtce) wśród swoich podkomendnych podczas postojów
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

Komendant Zgrupowania

↑ Hieronim Dekutowski „Zapora” (stoi z mapnikiem) wśród swoich podkomendnych podczas odpoczynku.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

Wiosną 1945 r. Hieronim Dekutowski „Zapora” podporządkował się rozkazom nowo powstałej Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj (DSZ). 1 czerwca 1945 r. został awansowany do stopnia kapitana i mianowany dowódcą oddziałów leśnych Inspektoratu DSZ Lublin. W tym czasie jego zgrupowanie liczyło ok. 150 osób, a partyzanci przeprowadzili szereg akcji zbrojnych, rozbrajali placówki MO i likwidowali ośrodki władzy politycznej PPR, walczyli z siłami sowieckimi. Latem 1945 r., na rozkaz dowództwa, złożył broń i ujawnił większość ludzi. Sam nie skorzystał z komunistycznej amnestii i w październiku 1945 r. podjął nieudaną próbę przedarcia się na Zachód.

↑ Komendant w otoczeniu swoich żołnierzy. Od lewej: Zbigniew Sochacki „Zbyszek”, Kazimierz Pawłowski „Nerw”, Hieronim Dekutowski „Zapora”, Kazimierz Stefańczyk „Sokół” oraz Szczepan Żelazny „Żaba”.
📷 AIPN

↓ „Zapora” i jego podkomendni. Od lewej: Władysław Misztal „Bór”, kpt. Stanisław Łukasik „Ryś”, ppor. Jerzy Stefański „Cedur”, Aleksander Sochalski „Duch”; Jerzy Siwecki „Bachus”, mjr Hieronim Dekutowski „Zapora”, por. Jerzy Karcz „Bohun”, ppor. Zbigniew Sochacki „Zbyszek”.
📷 AIPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

W Okręgu Lublin WiN

Hieronim Dekutowski „Zapora” powrócił na Lubelszczyznę pod koniec 1945 r., obejmując dowództwo nad ukrywającymi się podkomendnymi. W grudniu 1945 r. reaktywował oddział i podporządkował go lubelskim strucom Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” (WiN). Na przełomie 1945 i 1946 r. jego pododdziały prowadziły akcje bojowe na terenie województw lubelskiego, rzeszowskiego i kieleckiego, a ich stany liczebne stały się rozrastały. W maju 1946 r. „Zapora” został awansowany do stopnia majora i objął dowództwo nad wszystkimi grupami zbrojnymi w Inspektoracie Lublin WiN.

↑ Od lewej stoją: Jerzy Stefański „Cedur”, Mieczysław Czechowski „Wrzos”, Hieronim Dekutowski „Zapora”, Tadeusz Skraiński „Jadzinek”, Jan Szaliłow „Renek”. Z tyłu Jerzy Siwecki „Bachus”.

📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

← Przez cały okres działalności oddziały „Zapory” charakteryzowały się wzorową prezencją, wysoką dyscypliną oraz dobrym uzbrojeniem. Na zdjęciu oddział partyzancki mjr. „Zapory” (stoi siódmy od lewej) w czasie rajdu po Rzeszowszczyźnie. Las koło Dobrynia, lato 1946 r.

📷 AIPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

***My nigdy
nie poddamy się.
Zapora***

Mjr cc Hieronim Dekutowski „Zapora”.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Legenda oporu

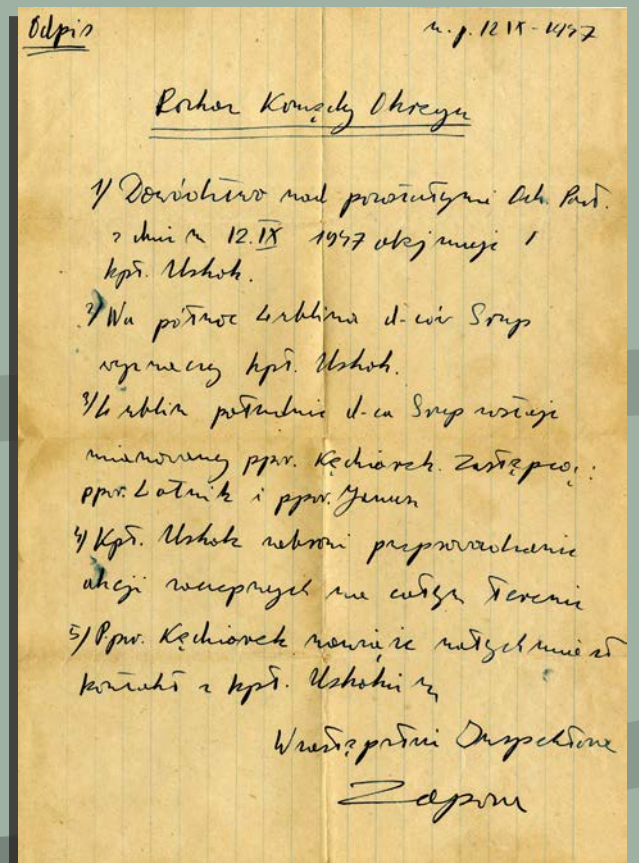
↑ Mjr Hieronim Dekutowski „Zapora” wśród swoich żołnierzy podczas rajdu po Rzeszowszczyźnie w lecie 1946 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

↑ Przedostatnie spotkanie mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory” (z lewej) z kpt. Zdzisławem Brońskim „Uskokiem”, lipiec 1947 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

↑ „My nigdy nie poddamy się. Zapora” – adnotacja napisana przez Hieronima Dekutowskiego na rewersie wspólnego zdjęcia z kpt. Zdzisławem Brońskim „Uskokiem”, wykonanego w Dąbrówce na początku lipca 1947 r.
📷 Ze zbiorów Piotra Kononowicza

Do końca 1946 r. oddziały podporządkowane mjr. Hieronimowi Dekutowskiemu „Zapora” przeprowadziły wiele działań bojowych, docierając aż na Rzeszowszczyznę i Zamojszczyznę. Podejmowały walki z grupami operacyjnymi UB-KBW, rozbrajały posterunki MO, likwidowały agenturę. Po sfałszowanych wyborach do Sejmu w lutym 1947 r., „Zapora” rozpoczął pertraktacje z przedstawicielami władz na temat ujawnienia podkomendnych. Zaprzestał akcji zbrojnych i ujawnił się w czerwcu 1947 r. Zagrożony aresztowaniem, przekazał dowództwo kpt. Zdzisławowi Brońskiemu „Uskokowi” i podjął kolejną próbę opuszczenia Polski.

↑ Ostatni rozkaz mjr. „Zapory” z 12 września 1947 r., w którym przekazał dowództwo nad nieujawnionymi żołnierzami kpt. Zdzisławowi Brońskiemu „Uskokowi”.
📷 Ze zbiorów Jana Orła.

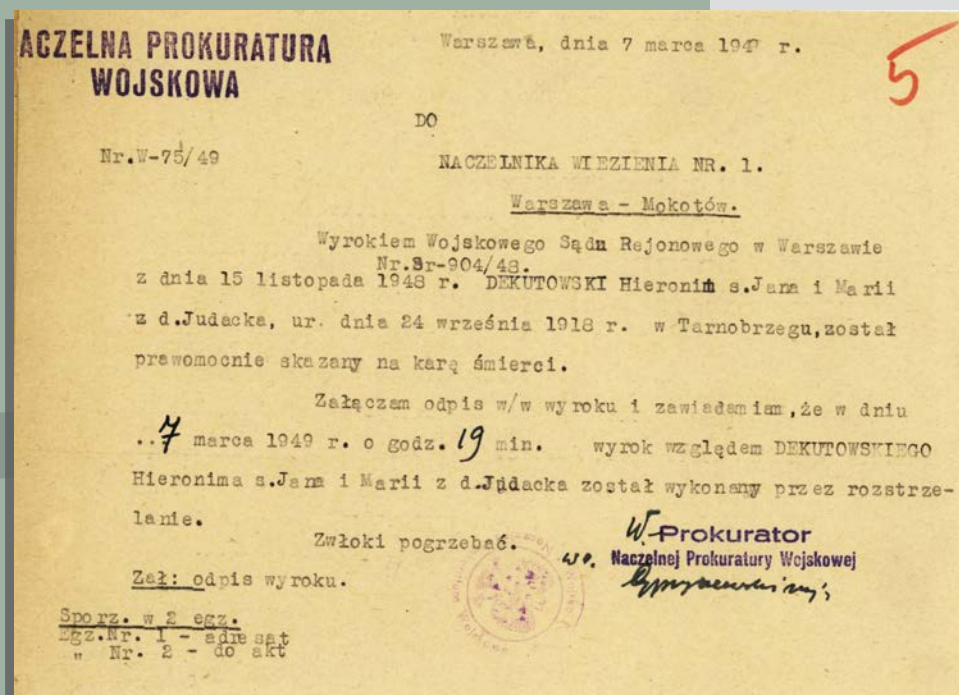
Aresztowanie i śmierć

15 września 1947 r. Hieronim Dekutowski wyruszył w swą ostatnią podróż na Zachód, jednak „przerzut” okazał się prowokacją Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i następnego dnia został aresztowany. Po okrutnym śledztwie, w listopadzie 1948 r. został skazany na siedmiokrotną karę śmierci.

7 marca 1949 r., w więzieniu przy ul. Rakowieckiej w Warszawie, strzałem w tył głowy pozbawiono życia mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zaporę” oraz sześciu jego oficerów. Wszyscy zamordowani zostali pochowani w bezimiennym dole śmierci na warszawskich Powązkach.

→ Ostatnie znane zdjęcie Hieronima Dekutowskiego wklejone do książeczki wojskowej, wystawionej na fałszywe personalia – Mieczysław Piątek, z którą „Zapora” został aresztowany 16 września 1947 r.

📷 AIPN

↑ Zawiadomienie o wykonaniu wyroku śmierci na Hieronimie Dekutowskim, Warszawa, 7 marca 1949 r

📷 AIPN

↑ St. sierż. Piotr Śmietański, kat UB z więzienia na ul. Rakowieckiej, który strzałem w tył głowy zamordował majora „Zaporę” i sześciu jego oficerów.

📷 AIPN

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Powrót Bohatera

Przez dziesiątki lat miejsce pochówku Hieronima Dekutowskiego i jego żołnierzy było nieznane. Dopiero w lecie 2012 r., podczas ekshumacji prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej, odnaleziono ich szczątki w kwaterze „Ł” (tzw. Łączka) Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie. Państwowa uroczystość pogrzebowa odbyła się 27 września 2015 r., w Dniu Podziemnego Państwa Polskiego. Szczątki „Zapory” i jego żołnierzy spoczęły w Panteonie – Mauzoleum Wyklętych-Niezlomnych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

↑ Warszawa, Cmentarz Wojskowy na Powązkach, kwatera „Ł”, sierpień 2012 r. Początek prac w obrębie jamy grobowej, w której odnaleziono szczątki mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory” i jego podkomendnych.

📷 Fot. Krzysztof Szwagrzyk, [w:] A. Piekarczyk, Stanisław Łukasik „Ryś” 2 VIII 1918 – 7 III 1949. *Rówieśnik Niepodległej*, Lublin 2018

↑ Symboliczny grób mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory” oraz jego podkomendnych na cmentarzu przy ul. Białej w Lublinie.

📷 Fot. Rafał Surdacki

↓ Panteon – Mauzoleum Wyklętych-Niezlomnych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie

📷 Fot. Rafał Surdacki

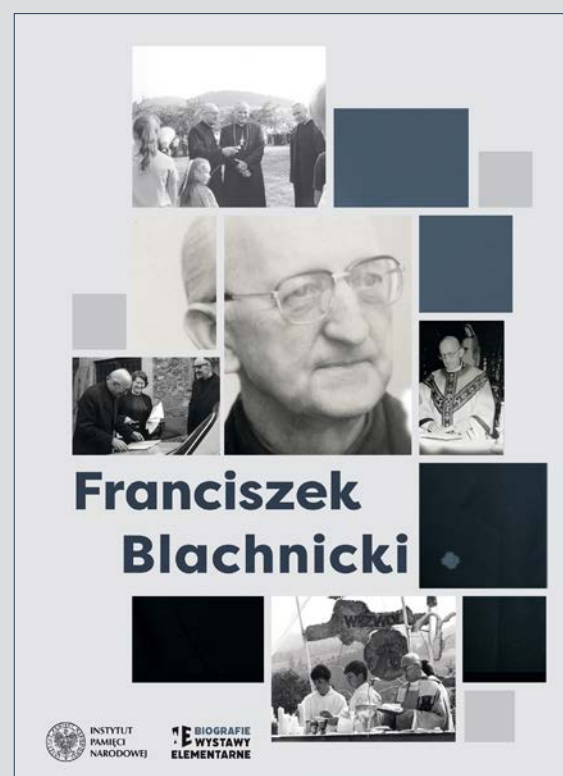
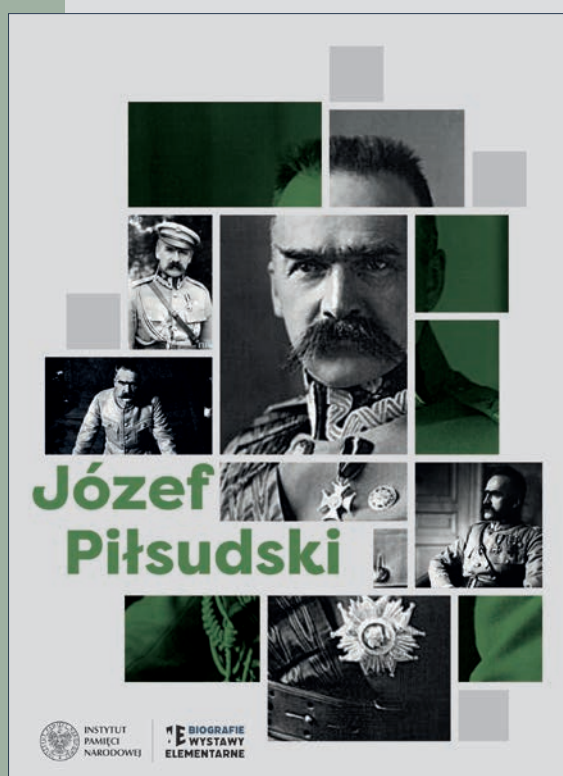
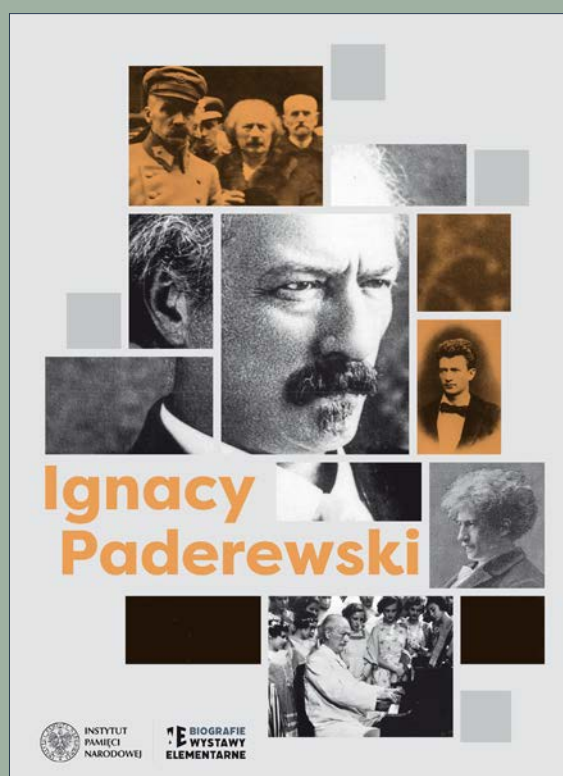
← Miejsce pochówku szczątków mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory” w Panteonie – Mauzoleum Wyklętych-Niezlomnych.

📷 Fot. Rafał Surdacki

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Zobacz więcej wystaw na www.edukacja.ipn.gov.pl

Zobacz inne wystawy elementarne

Autor: Grzegorz Makus

Recenzja: dr Krzysztof Busse

Koncepcja graficzna serii: Paulina Żak

Skład: Anna Łukasik

W wystawie wykorzystano zdjęcia ze zbiorów:

Piotra Kononowicza, Jana Orła,
Rafała Surdackiego, Krzysztofa Szwagrzyka
oraz Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (AIPN)

INSTITUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ